

násilí, ale také sofistikovanou propagandu. Je to civilizace iluzí, jimž sama podléhá, a proto je jejím typickým znakem pokrytectví. Souhrn oněch iluzí vytváří její osvícenskou liberální ideologii, která se pokrytecky tváří jako pouhý popis toho, co je „přirozené“, a tudíž všeobecně platné.

Centrální iluzí, kolem níž se točí vše ostatní, je iluze svobody. Liberalismus vyfabrikoval tzv. svobodné individuum, které si je na jedné straně rovno se všemi ostatními a na straně druhé je pouhým exemplářem „člověka vůbec“. Takto vytvořená modla se stala božstvem v kultu humanismu a lidských práv. Francouzská revoluce, která přišla až sto let po anglické a více než deset let po americké, formulovala slavné heslo liberalismu: volnost, rovnost, bratrství. Jeho kořeny jsou ovšem anglosaské. Když se začal na konci 18. století formovat konzervatismus jako opozice vůči liberalismu, objevil se v Evropě již tehdy zřetelný rozdíl v postojích zakladatelů britského a kontinentálního konzervatismu. Britský a po něm i americký konzervatismus jsou vlastně jen odnožemi liberalismu. Ponechávají v platnosti jeho základní pilíře: svobodu jednotlivce, ochranu majetku, podezíravost vůči státu a jiným autoritám a hlavně volný trh. Koneckonců dva slavní britští konzervativci vyšli z řad liberálů:

Edmund Burke a Winston Churchill. Viktoriánský konzervativní vůdce Disraeli byl obhájcem svobodného obchodu. Nesmíme si dělat iluze ani o svých anglosaských konzervativních hrdinech 80. let – o Ronaldu Reaganovi a Margaretě Thatcherové. Nemluvě o Donaldu Trumpovi. Úctyhodné byly jejich, řekněme, morální postoje, ale v otázkách ekonomických a sociálních to byli vyložení liberálové. U Britů nás nesmí plést zdánlivé lpění na šlechtickém charakteru konzervatismu. Hned po anglické revoluci z roku 1688, na niž je Burke pyšný, se z šlechticů stali kapitalističtí podnikatelé, zatímco ve Francii, natož pak v Německu, zůstala dlouho oddělena od měšťanstva. Podobně klame figura britského krále. Vliv koruny upadal, až se s nástupem hannoverské dynastie, která drží korunu dodnes, Británie stala v podstatě oligarchická republika ovládaná finančníky z londýnské City, kteří v roce 1688 svrhli legitimního krále a dosadili na trůn své loutky Marii a Viléma Oranžského.

Ve Francii se zrodil konzervatismus naopak z odporu vůči revoluci. Všichni dnes znají jméno pseudokonzervativce Burka, ale kdo zná **Josepha de Maistra** nebo **Louise-Gabriela de Bonald**, skutečné praotce konzervatismu? Anglosaskému umění propagandy se podařilo tyto velikány téměř vymazat z historické paměti. Podobně se vedlo dalšímu šlechtici a diplomatovi, Španělu Juanu Donoso Cortézovi. Není náhoda, že všichni byli katolíky, stejně jako zakladatelé německého romantického konzervatismu Adam Müller, Friedrich Schlegel a Friedrich Wilhelm Joseph Schelling. Patří sem i básníci a spisovatelé. Vedle již uvedeného Schlegela je to i jeho přítel Novalis, Francouz Francois René de Chateaubriand a později obdivuhodný Fjodor Michajlovič Dostojevskij. O jeho do němčiny přeložené souborné dílo se postaral ideový vůdce německého konzervatismu první čtvrtiny 20. století Moeller van den Bruck.

Po vyjasnění otázky po původu konzervatismu v jeho autentické kontinentální podobě spojeném s krátkým pohledem do historie se nadále budeme věnovat meritorně základním zásadám autentického konzervatismu. Vrátime se proto ještě k liberální svobodě. Ta v podobě svobody obchodu zřetelně ukazuje svůj pravý smysl. Zatímco „cudní“ liberálové, jako byl **Isaiah Berlin**, zdůrazňují negativní svobodu, tedy svobodu od něčeho (např. od strachu),

a chápou tak svobodu jako nezávislost, přímočaří liberálové kladou důraz na svobodu k něčemu. Není to vlastně nic jiného než moc. Svoboda trhu je svobodou těch nejbohatších k postupné eliminaci méně bohatých. Svoboda velkých národů jim umožňuje utlačovat malé. Svoboda bezohledného jednotlivce mu dává moc k zotročování bezbranných. Anglosasové proto zdůrazňují přirozené právo, které vytváří dokonalou iluzi samozřejmosti tohoto útisku. Také jim vadí stát, který by mohl klást překážky této iluzorní vládě práva. Na místo státu dosadili strukturu nazývanou „společnost“, případně „otevřená společnost“ nebo „občanská společnost“. Později se k tomu vrátíme.

Konzervativci si všimli záměny svobody a moci. Pochopili, že svoboda není nedělitelná. Naopak, máloco lze dělit tak dobře jako svobodu. Svoboda jedněch bývá vystavěna na nesvobodě druhých. Tam, kde se projeví touha po svobodě nějakého společenství, tu se proti tomu zvedne jiná vlna touhy po jiné svobodě. Adam Müller nazval tento jev geniálně „protisvobodou“. Hodnotou je v našem jednání to, co nelze převést na něco základnějšího, co nelze definovat pomocí něčeho jiného. Prohlášení něčeho za hodnotu je jakýsi morální axiom. Kantova interpretace hodnoty jako kategorického imperativu byla mylná, ale tím se nezabývejme. Pro nás je důležité nahlédnout, že svoboda není hodnotou. Z čeho ji tedy můžeme vyvodit, abychom ji nemuseli chápat jako pouhou moc? Konzervativní odpověď zní: z **Řádu**. Řád není dílem lidí a záležitostí pravidel. Je lidem dán zvenčí jako vše, co člověku slouží k dobrému. Není ale dán tak, že ho okamžitě vidíme, chápeme a aplikujeme. Mění v dějinách svou podobu a člověk jej musí znovu a znovu nalézat. Má také své kulturní podoby. Proto konzervativci kladou takový důraz na dějiny a jednotlivé národy. De Maistre řekl, že nezná člověka vůbec, ale jen Francouze, Němce, Rusy a podobně. Svoboda je možná pouze v rámci řádu, není to libovůle jedince nebo skupiny jedinců. Svoboda v rámci řádu vyplývá z toho nejzákladnějšího axiomu: nic z toho, co se týká člověka, není autonomní, nýbrž heteronomní.

Adam Müller zdůrazňoval zásadní rozdíl mezi tím, co je živé, a tím, co je neživé či mrtvé. Říkal například, že pojem je mrtvý, ale idea je živá. **Oswald Spengler** na to později navázal ve své koncepci civilizace. Každá civilizace podle něj začíná spontánně, probouzí se do svého živého rozkvětu. Jakmile živé kulturní útvary jakoby ztuhnou a zkamení, nastává období civilizace, doba mrtvých forem, a to je nepochybným znamením jejího blížícího se konce. Autentický konzervativce rozpoznává ve všem tento rozdíl a rozlišuje mezi organickým a mechanickým, mezi tím, co umí samo růst, a tím, co je pouze sestrojeno. Vše, co má svůj původ v lidské autonomii, je umělé, mechanické, tedy mrtvé. To, čeho se nám heteronomně dostává, je živé, je organické. Řád je ze své povahy organický, což je mnohem lepší určení než „přirozený“. Princip heteronomního řádu tvoří ostrý protiklad vůči autonomistické myšlence deterministické zákonitosti dějin a jejich imanentního samopohybu a tím rovněž myšlence pokroku.

Budeme-li se držet hesla francouzské revoluce, měli bychom se nyní zabývat rovností. Na první pohled je zřejmé, že i rovnost patří do oblasti mrtvých mechanismů. Ať se liberálové kroutí, jak umějí, vždy dospějí k tomu, že rovnost převedou na stejnost. A původně zamýšlená právní rovnost v kombinaci s liberálním pojetím svobody jako libovůle na jedné straně převádí každého živého člověka na lhostejný mrtvý prvek takzvané společnosti a na druhé

straně mu dovoluje, aby si – samozřejmě iluzorně – ze sebe vytvořil, co je mu libo. Tak se například stalo, že jsme se od právního postavení žen dopracovali až k vytvoření desítek sexuálních statutů, jimž se nesmyslně říká pohlaví. Vnucuje se proto otázka: Jako je řád základem možné svobody, co je podobně základem rovnosti? A jako rovnost je propojena se svobodou, bude i základ rovnosti spojen s řádem? Tentokrát má odpověď dvě slova, která úzce významově souvisejí: jsou to **Hierarchie** a **Autorita**. A s řádem samozřejmě souvisejí.

Ještě v počátcích osvěcensko-atlantické civilizace se udržovalo povědomí o uspořádanosti všeho jsoucího. Carl Linné a jeho následovníci nacházeli řád přírody v jejím hierarchickém uspořádání. Přírodovědec a naturfilosof **Lorenz Oken** vytvořil v první polovině 19. století propracovaný systém celé přírody. Zhroucení principu hierarchie nastalo teprve tehdy, když byla hierarchie, která překážela osvěcenskému způsobu myšlení, protože udržovala myšlenku heteronomie, doslova zglajchšaltována (tento nacistický výraz je zde na místě) pomocí čistě autonomistického principu evoluce. Evoluční model odklidil evropskému lidstvu z cesty hierarchické myšlení, a to nejen ve vztahu k přírodě, ale i ve vztahu k lidskému okolí. Dodnes se filosoficky podceňuje darwinistické popření mezidruhových hranic, jež se staly „plynulými“.

Zatímco v přírodě je hierarchie imanentní vlastností, kterou nemá kdo zpochybnit, v lidském prostředí (nenazýváme to „společností“) je udržována, případně proměňována heteronomním činitelem, jímž je autorita, propůjčovaná určitým lidem, kteří jsou odpovědní za její používání. Ta je nezbytným nástrojem udržování lidských celků pohromadě. Po rozbití hierarchie v přírodním okolí člověka musela atlantická civilizace najít cestu k narušení hierarchie i zde. Jedinou možností bylo popření autorit všeho typu, které křehkou mezilidskou hierarchii uvedlo v současný chaos. Autentický konzervativce proto musí trvat na obnovení autority, a to zejména ve čtyřech oblastech. Jsou to rodina, škola, práce a stát. Zatímco kolem prvních tří autorit, tedy rodičovské, učitelské a zaměstnanecké, zřejmě nevznikne příliš mnoho sporů, je autorita státu v dnešní době problematická. Konzervativní vysvětlení tu existuje. Státem rozumíme takovou strukturu institucí, která občanům daného státu zajišťuje to, čemu Aristotelés říkal „*eu zén*“, dobrý život, přesněji dobré žití, čímž není míněn hmotný blahobyt, nýbrž důstojný život. Stát neboli obec musí svým vládnutím lidem poskytovat lepší rámec jejich života, než jaký by měli bez něho. Bohužel, dnešní politický útvar, který předstírá, že je státem, ani nevládne, ani nespravuje zemi tak, aby byl život v ní důstojný. Konzervativcům jde o to, aby národ obnovil svou plnou státnost, jež by mu přinesla takový stát, který by se mohl stát skutečnou autoritou.

Na tomto místě nejde ignorovat otázku demokracie. Pro náš výklad není klíčová, proto se na ni podívejme jen povrchně. Dnes se nepoužívá hesla „svoboda a rovnost“, nýbrž „svoboda a demokracie“. Někdy se přidává „prosperita“. Ta je sice dobrá pro klid ve státě, ale důležitější je důstojný život, o němž právě byla řeč. Jestliže se nějaké heslo opakuje neustále až do omrzení, ztrácí v něm použitá slova svůj význam. Aby si zachovalo svou účinnost, bylo by nutno ho stáhnout z oběhu jako ošoupanou minci nebo osahanou bankovku. To se ovšem často neděje. Heslo totiž mění své poslání. Stává se z něj šaháda, stručné vyznání víry. Jeho vyslovením se dává najevo, že patříte k příslušnému náboženství. Když se dnes někdo přihlásí ke „svobodě a demokracii“, ukazuje, že patří k atlantické civilizaci a vyznává její

náboženství, jež je soustředěno kolem posvátných hodnot liberalismu (svobody), demokracie (rovnosti) a lidských práv (bratrství). V římské říši se loajalita vyjadřovala obětováním římským bohům, křesťané mají Credo a muslimové šahádu, komunisté měli socialismus a proletářský internacionalismus. Okolnost, že se slovo „demokracie“ stalo takovým zaklínadlem, ztěžuje jeho rozbor a interpretaci. „Svoboda“ je snazší, protože má i jiné způsoby užití než politické.

Jakmile zbavíme slovo „demokracie“ jeho ideologického kontextu, nepředstavuje pro konzervativce závažný problém. Má pak dvojí smysl. Předně vyjadřuje snahu poskytnout podíl na veřejném dění všem občanům vybaveným příslušnými právy, tedy nikoliv například cizincům. Demokracii v tomto smyslu chápe konzervativce jako protiklad vůči oligarchii, jež je typickým politickým zřízením liberalismu, který se pokrytecky maskuje jako demokracie. Taková „demokracie“ není ničím jiným než vládou peněz, jak dokázal Oswald Spengler. I ve druhém smyslu je demokracie za určitých podmínek pro konzervativce přijatelná. Je to procedurální, formální demokracie, tedy výběr politické reprezentace na základě voleb. Pro autentického konzervativce je problémem stranicko-parlamentní systém, který v sobě nese tendenci k liberalistické oligarchii a v němž se politické strany redukuje na reprezentaci nikoliv občanů, nýbrž zájmových skupin. Dobrým výrazem pro nepartajnickou a protioligarchickou demokracii je republika. V dnešní době, kdy došlo k odnárodnění evropské šlechty v čele s královskými rody a její faktické splynutí s globální plutokracií, je pro konzervativce nejpříjemnějším politickým systémem výše charakterizovaná republika. Je tedy výstižnější používat ve vztahu ke konzervativismu slova „republikánský“ než „demokratický“

Vnucuje se myšlenka, že nejbližším problémem spojovaným s rovností, je otázka sociální. Už předchozí odstavec naznačil, že konzervativce má v mnoha ohledech (hlavně ve společné opozici vůči liberálnímu individualismu) blízko k socialistovi. Samozřejmě nevychází jako tento z rovnosti ani tzv. solidarity. „Solidarita“ je dnešním ekvivalentem zastaralého slova „bratrství“. Z hlediska autentického konzervativismu je to takřka již nouzový pojem, který implikuje pojem „společnosti“ jako atomizovaného mechanického sociálního útvaru. Současní následovníci socialistů prozrazují výrazem „solidarita“ svůj liberální původ na počátku 19. století. Jejich sílící odvrát od liberálního dědictví by jim mohl ulehčit jeden sociální demokrat.

Z již probraných protikladů „živého“ a „mrtvého“, jakož i „organického“ a „mechanického“ vycházel tvůrce německé filosoficky pojaté sociologie **Ferdinand Tönnies**. Jako aktivní odpůrce nastupujícího nacionálního socialismu se v roce 1930 ve svých 75(!) letech stal členem Sociálně demokratické strany Německa. Mimo jiné, ještě v roce 1936, kdy také zemřel, vyšlo další vydání jeho operis magni *Gemeinschaft und Gesellschaft* („Pospolitost a společnost“) z roku 1887. Staví v něm proti sobě mechanické a organické sociální útvary. Reprezentantem mechanických je společnost, reprezentantem organických je **Pospolitost**. A právě pospolitost se ve 20. století stala pro konzervativce klíčem k řešení sociálních problémů. V angloamerickém světě dokonce působil v politické filosofii konce 20. století směr podle anglického výrazu pro pospolitost nazývaný komunitarismus. Komunitaristé byli buď liberály, anebo pseudokonzervativci.

Každý člověk je příslušníkem několika pospolitostí a tyto příslušnosti tvoří jeho identitu. Základní pospolitostí je rodina nebo spíše rod. Zejména na venkově je to sousedská pospolitost, jež se může rozšířit na celou obec. Nezastupitelná je církevní obec od farnosti k diecézi. Známe také přátelské kroužky – pospolitosti přátel. Pospolitost se vytváří i v pracovních vztazích. Z historie známe především cechy, které spojovaly lidi stejného povolání, a to daleko úžeji a zejména trvaleji než dnes. Pospolitosti jsou schopné vytvořit mnohohrstevnou síť vztahů, jejíž ubohou náhražkou je tzv. občanská společnost. Kde se nevybuduje identitární struktura pospolitostí, tam čert nastrčí občanskou společnost. Pospolitostí, která v sobě zahrnuje všechny ostatní, je **Národ**. Národ je ovšem společenstvím nejen současníků, ale patří k němu i předkové a potomci. Úkolem současníků je předávat dědictví po předcích potomkům. Pro konzervativce tak neexistuje generační konflikt. Vymeme-li z národa současníky, máme před sebou **Lid**. Právě lid je liberály a liberálními socialisty chybně nazýván „společností“. Ale lid není mechanismem, je živý, velmi živý. On je také subjektem tvořícím instituce završené **Státem**. Pouze lid, který je současně národem, může vytvořit svobodný stát. Svobodný ve smyslu nezávislosti i ve smyslu moci. Potřebuje k tomu ještě, aby stát budovali a udržovali (tj. konservovali) jedinci znalí řádu a vybavení právněnou autoritou.

Život národa se odehrává uvnitř jednotlivých hierarchicky uspořádaných pospolitostí. Platí to i o pracovních vztazích. Práce je pro kontinentálního konzervativce (stejně jako pro socialistu) nadána vysokou prestiží. Lidé by měli pracovat ve smysluplných povoláních, která nesou skutečný užitek, ať hmotný, nebo nehmotný, a měli by je vykonávat pokud možno celoživotně a provozovat je v rámci rodiny. Ke krédu konzervativce patří útlum všech možných druhů migrace a mobility. Z uvedeného je zřejmé, že kontinentální konzervativce (na rozdíl od angloamerického) je odpůrcem kapitalismu. Zůstává otevřenou otázkou, zda – nebo spíše jak – v ekonomice navázat na myšlenky korporativismu. Jedním z rysů, který odlišuje pospolitost od společnosti, je vnitřní soudržnost. Proto nemluvíme o solidaritě, tedy o vztazích mezi cizími lidmi, nýbrž o kohezi, o soudržnosti. Jen příslušníci téže národní pospolitosti mohou zcela ochotně pomáhat jiným jejím příslušníkům.

Síť pospolitostí má také poskytovat bázi pro politický život. Politiku mají vykonávat vážení občané s bohatou životní zkušeností. Ti by reprezentovali různé dílčí pospolitosti, nikoliv strany. Je ovšem jasné, že v zastupitelských sborech by cosi jako názorové strany vznikalo, ale ty by nebyly stálými institucemi. Důležitým úkolem musí být kontrola ekonomiky. Konzervativci vždy požadovali, aby ekonomika byla kontrolována politicky, občansky. To je další rys, který mají společný se socialisty a který je staví do protikladu k liberálům. Ačkoliv jsou přívrženci hierarchického uspořádání i v oblasti hospodářství, považují za špatné, když vzniknou příliš velké majetkové rozdíly mezi lidmi. Tuto myšlenku najdeme už v Platónově Ústavě.

Na závěr si připomeňme jeden zapomenutý fakt. V dnešním ekologickém šílenství si uvědomme, že to byli právě kontinentální konzervativci, kdo jako první zvedli prapor boje za ochranu přírody. Jejich romantismus je přivedl k této myšlence spolu s bezohledností kapitalistů. Již na začátku 19. století se Adam Müller pustil do kampaně proti kácení lesů v Německu kvůli mrzkému zisku. Takových příkladů se dá najít mnoho. Konzervativci si nesmějí

nadále nechat krást tuto problematiku extremisty. Konzervativní přístup by asi neměl používat výrazu „ekologie“ a jeho odvozenin, ale spíše bychom jej mohli nazvat ochranou a uchováním (konservací) přírody pro potomky, pro národ. Ruku v ruce s tím jde obecně údržba krajiny a produkce zdravé národní stravy.

Provedme stručnou rekapitulaci. Autentický, tj. kontinentální konzervativce se distancuje od angloamerického pseudokonzervativismu. Staví se daleko důsledněji proti liberalismu, jehož heslem se stalo: volnost, rovnost, bratrství. 1] Konzervativce naproti tomu opakuje: řád, hierarchie a autorita, pospolitost a národ. Oponuje genderovým a sexuálním úchylkám, ekologickému šílenství a dalším terorizujícím praktikám globální plutokracie.

Poznámka:

1] A opravdu toto mystické heslo demokracií patří především na prapory. Jakmile je z nich sejmeš, stane se a již stalo zdrojem nesčetných rozporů. V triádě Volnost (Svoboda) – Rovnost – Bratrství je primordiálním termínem slovo **volnost** (svoboda), proč by jinak bylo postaveno v čelo? Ostatně jeho významové prvenství plyne až příliš zjevně ze všeho, o čem jsme uvažovali od renesance [idea liberální]. I oba další termíny vyjadřují požadavky, ale věci se s nimi mají tak: **bratrství** je patetická reminiscence neuvědoměle náboženská, dokládá křesťansko-evangelickou descendenci a souvislost veškerého demokratismu, všichni lidé jsou společně dětmi téhož božského Otce, jsou si tedy bratry – mají se proto i bratrsky milovat. Morálně a citově je tato reminiscence náležitá, věcně je pouhou metaforou, kdežto požadavek svobody je míněn doslova, „réaliser et naturaliser“. Co se **rovnosti** týče, jako abstraktní požadavek nemá o nic víc věcného smyslu; reálně a přirozeně **si lidé nejsou**, ani **nemohou**, ba ani **nesmějí být rovni**, lidstvo není, nemůže, ba nesmí být opakováním téhož biologicko-psychického exempláře v třímiliardové edici, inercie rovnosti a stejnosti by zastavila jeho vývoj, pokud by je nevrátila do stavu opičího: zrzoun není rovný černovlasému, pracovitý si není rovný s lenochem, génius s idiotem, muž činorodé vůle s nevychovatelným primitivem, jenž nechce nic leč ukájet vegetativní potřeby. Rovnost jakožto abstraktní požadavek je prostě nedorozumění, a zcela přesně je to falešný požadavkový závěr činěný z osvícenského filosofického racionalismu a osvícenského filosofického empirismu: v racionalismu se k němu došlo z definice člověka jakožto tvora všeobecně nadaného rozumem na rozdíl od zvířete a z Descartesova pojetí rozumu jakožto „la chose la mieux partagée du monde“, věci na světě nejlépe, nejobecněji a nejshodněji sdílené; v empirismu se k němu došlo zkušeností, tj. pozorováním života, jenž v člověku jeví tytéž přídomky od téže dvounohosti po tutéž schopnost mluvit a myslet rozumem. Jenomže, budiž řečeno racionalistům, rozum sic věc mezi lidmi nejshodněji sdílená (každá má rozum), ale velmi nerovně a nerovnocenně rozdělená (nikdo ho nemá stejně a takový jako druhý); empirikům budiž řečeno, že všichni jsme sic dvojnožci, ale u mnohých chodí lidská kvalita dál po čtyřech, narovnal se jen trup. Ostatek omylu obstaral nadšený zápal osvícenského boje proti Ancien Régimu a jeho privilegiím rodu a stavu, a ještě víc demagogický egalitářský primitivismus novodobého progresismu. Abstraktní identita téhož, ale v jednotlivcích nerovnoměrně rozděleného rozumu naprosto nezakládá jakoukoliv přírodní a přirozenou rovnost a rovnocennost všech mezi sebou, a vůbec již nemůže být formulována **požadavkem** rovnosti, která by ve společenském soužití vyrovnala, egalizovala a nivelizovala individuální rozdíly

mezi lidmi. Voltaire si tedy nikdy nebyl rovný se svým krejčím, a tehdy to ještě věděli oba, a Einstein si není rovný s nigramotným cikánem, a ví to dnes alespoň ještě Einstein. To ovšem nevadilo krejčímu a tím méně to vadí cikánovi, aby byli hlučnými a náročnými vyznavači společné rovnosti ve čtyřech, přičemž myslí především rovnost majetkovou. Abychom jim vyhověli, myslíme na ni, běda, i my, ale zároveň ukažme, že egalizovat či srovnat lidi ve společnosti byt i jen na tu absolutní rovnost majetkovou je naprosto utopické řešení, které nepřechká jedinou generaci: za těch třicet let se ti „srovnání“ lidé velmi, velmi různě podle svých talentů a své píce přičiní a na konci generace se objeví obnovená nerovnost a egalizace bude musit být násilně opakována, takže bude společenský vývoj nutně musit každých třicet let vycházet ze stavu sociální „tabulae rasae“, od nuly, od potopy. – Úvaha V. Černého z: *O povaze naší kultury* (Brno: Atlantis, 1991), 39-41.

Poznámka DP:

„... žádný konzervativce nechce být vyřazen z veřejné debaty jako ten, kdo už ‚překročil hranici‘. Konzervativci? Jsou to jen liberálové, kteří trochu mentálně zaostávají za dobou a progresivci je tahají za sebou na provázku jako dřevěného kačera, který se občas postaví na hlavu, občas mu zadrhnou kolečka, ale v zásadě drží směr,“ říká – za nás a náš – Václav Jan ve svém článku („**Desatero progresivní detektivky**“). A bylo tomu tak odjakživa, vždyť prvními kontinentálními konzervativci se stali aristokratičtí volnomyšlenkáři – francouzští liberálové, umírnění monarchisté, kteří se zalekli důsledků vlastní ideologie (viz O. Spengler, **Myšlenky**, s. 162nn): včetně gilotiny. A tak se „po pravici“ postupně sblížili se svými stavovskými protivníky – nesmiřitelnými reakcionáři „trůnu a oltáře“ (viz P. Sérant, **Fašistický romantismus**, s. 299nn). V druhé polovině 19. stol. se k nim pod tlakem socialistů-internacionalistů připojují i buržoazní nacionálové-republikáni: praví demokrati. Následně nejpronikavější mozky zjišťují, že za obecného rozkladu, za „Zániku Západu“, může konzervatismus být již jen revoluční, revolucionizující... -- „Chápeme-li buržoazní rozum jako demokraticko-liberální myšlení v obecném smyslu, je evidentní, že konzervativní revoluce ho kritizuje, a to **destruktivně** čili zcela negativně.“ Kdežto: „Neomarxismus chce, aby jeho kritika buržoazního rozumu vyústila **pozitivně** – logicky tedy nemůže být pokračováním kritiky, která chtěla vyústit v destrukci.“ Z čehož plyne: „Je pravda, že ve vztahu k okolnímu světu jsou fašismy revoluční v tom nejradikálnějším a rovněž etymologickém slova smyslu, což nakonec uznala i poctivá reflexe protivníků. Horkheimer, původně marxista a nakonec hlasatel jakéhosi abstraktního neojudaismu, na konci života uznával, že ‚revoluce může být pouze fašistická‘, jelikož jedině fašismus chce zcela převrátit stávající ‚hodnotový systém‘ a ‚změnit svět‘, takže pohlíží na současný svět přesně tak, jak první křesťané pohlíželi na svět řecko-římský a na římské císařství.“ (viz G. Locchi, **Podstata fašismu**, s. 40, 16)